

Územní agenda Evropské unie 2020

K inteligentní a udržitelné Evropě rozmanitých regionů
podporující začlenění

Schváleno na neformálním setkání ministrů odpovědných
za územní plánování a územní rozvoj
19. května 2011 v Gödöllő, Maďarsko

EU 2011.hu

Územní agenda Evropské unie 2020

I.

Územní soudržnost je společný cíl Za harmoničtější a vyváženější situaci v Evropě

- 1) My, ministři zodpovědní za územní plánování a regionální rozvoj, jsme ve spolupráci s Evropskou komisí a se souhlasem Výboru regionů přezkoumali Územní agendu zahájenou v roce 2007 a dohodli jsme se na nové Územní agendě Evropské unie 2020.
- 2) Tato agenda zohledňuje nedávný vývoj popsany v aktualizovaném dokumentu Stav a perspektivy území Evropské unie týkajícím se páté zprávy o hospodářské, sociální a územní soudržnosti a strategie Evropa 2020.
- 3) Prohlašujeme, že tato agenda je naším politickým rámcem zaměřeným na činnost, jehož účelem je podporovat územní soudržnost v Evropě jako nový cíl Evropské unie, který zavedla Lisabonská smlouva (článek 3 Smlouvy o Evropské unii). Stanovuje cíle v souladu s časovým horizontem nejdůležitějších politických dokumentů do roku 2020.
- 4) Cílem této agendy je poskytnout strategické směry pro územní rozvoj, podpořit zohlednění územní dimenze v různých politikách na všech úrovních správy a zajistit provádění strategie Evropa 2020 v souladu se zásadami územní soudržnosti.
- 5) Věříme, že cílů EU stanovených ve strategii Evropa 2020 pro inteligentní a udržitelný rozvoj podporující začlenění může být dosaženo pouze tehdy, bude-li zohledněn územní rozměr strategie, jelikož možnosti rozvoje se v jednotlivých regionech liší.
- 6) Vítáme návrh Evropské komise uvedený v páté zprávě o hospodářské, sociální a územní soudržnosti týkající se lepšího začlenění územní soudržnosti do politiky soudržnosti. Politika soudržnosti je klíčový rámec, jehož prostřednictvím může EU řešit výzvy územního rozvoje a jenž napomáhá plně využívat územní potenciál na místní, regionální, národní a nadnárodní úrovni. Agenda nepředjímá budoucí dohody, jako je dohoda o příštím finančním výhledu a legislativní balíček pro strukturální fondy, ale zdůrazňuje význam zohledňování územního rozměru.
- 7) V souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie (články 174 a 175) by měly všechny politiky a činnosti Unie přispívat k hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Aktéři zodpovědní za vytváření a provádění odvětvových politik by měli brát v úvahu zásady a cíle Územní agendy. Soudržnost EU a politik jednotlivých států je pro územní soudržnost velice důležitá. Většina politik má významné územní dopady, jelikož různým způsobem ovlivňují rozvojové příležitosti území. Koordinace různých odvětvových politik za účelem optimalizace územního dopadu a co největší soudržnosti může výrazně zvýšit jejich úspěšnost a pomoci zabránit negativním vlivům vzájemně rozporných politik na všech územních úrovních. Optimální vyváženost udržitelnosti, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti lze dosáhnout prostřednictvím integrovaného územního rozvoje.
- 8) Věříme, že územní soudržnost je souborem zásad pro harmonický, vyvážený, efektivní a udržitelný územní rozvoj. Umožňuje rovné příležitosti pro občany a podniky, ať jsou situováni kdekoli, a rovněž plné využití jejich územního potenciálu. Územní soudržnost posiluje zásadu solidarity za účelem podpory konvergence mezi jednotlivými ekonomikami více prosperujících územních celků a těch, jejichž rozvoj zaostává.

- 9) Územní soudržnost doplňuje mechanismy solidarity o kvalitativní přístup a objasňuje, že nejvhodnější je přizpůsobit příležitosti rozvoje specifickým rysům určité oblasti. Regiony mohou potřebovat vnější podporu, aby se vydaly vlastním směrem k udržitelnému rozvoji, a to se zvláštní pozorností věnovanou zaostávajícím regionům. Vzájemná závislost mezi regiony nabývá na významu, což vyžaduje pokračování podpory síťování, spolupráce a integrace mezi různými regiony EU na všech příslušných úrovních.
- 10) Vyzýváme státy, regiony, města (včetně malých a středně velkých měst), další územní celky a odvětvové politiky na všech příslušných územních úrovních, aby přispěly ke společným evropským územním prioritám. Prostřednictvím užší spolupráce bychom měli usnadnit jejich schopnost účinněji reagovat na klíčové výzvy, jimž Evropa čelí. Jsme přesvědčeni, že tato spolupráce je klíčem k podpoře inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění a územní soudržnost v EU.
- 11) Jsme toho názoru, že místně zaměřený přístup k vytváření politik přispívá k územní soudržnosti. Je založen na zásadách horizontální koordinace, vytváření politik na základě faktů a integrovaném rozvoji funkčních oblastí a uplatňuje zásadu subsidiarity prostřednictvím přístupu víceúrovňové správy. Jeho cílem je plně využít územního potenciálu díky strategiím rozvoje založených na znalostech místních a regionálních potřeb a vycházet ze specifických předností a faktorů, které přispívají ke konkurenceschopnosti územních celků. Tyto celky mohou využít svého územního kapitálu k vytvoření optimálních řešení pro dlouhodobý rozvoj a tímto způsobem přispět ke splnění cílů strategie Evropa 2020.
- 12) Jsme přesvědčeni, že rozmanitost územních celků představuje potenciál pro rozvoj a osobitá identita místních a regionálních komunit mají v této souvislosti klíčový význam. Územní celky se společným potenciálem či výzvami mohou spolupracovat při hledání společných řešení a využít svůj územní potenciál sdílením zkušeností. Územní celky s komplementárním potenciálem, které spolu často sousedí, mohou spojit své síly a společně prozkoumat své srovnatelné výhody, což umožní další potenciál rozvoje.
- 13) Jsme toho názoru, že udržitelné a účinné využívání evropského území a zdrojů podporující začlenění je klíčovým prvkem soudržnosti. Lepší využívání území může pozitivně přispět k rozvoji hospodářství, spravedlivému přístupu k službám obecného zájmu, infrastruktura a veřejným statkům a k uvážlivému řízení přírodních a kulturních výhod.

II.

Výzvy a potenciál pro územní rozvoj Hnací síly a jejich územní aspekty

- 14) Na základě hlavních závěrů aktualizovaného dokumentu Stav a perspektivy území Evropské unie poukazujeme na nejdůležitější územní výzvy. Jsme přesvědčeni, že k tomu, aby se tento potenciál mohl změnit v udržitelný a vyvážený územní rozvoj, je nezbytný koordinovaný přístup.

Větší vliv globalizace – strukturální změny po globální hospodářské krizi

- 15) Místní a regionální komunity pocítují urychlení globalizace a větší zranitelnost vůči vnějším otřesům. V některých případech byla ohrožena dokonce i prosperita, udržitelnost a stabilita měst a regionů. Dopady byly ještě viditelnější během nedávné finanční a hospodářské krize. Jelikož se dlouhodobé dopady krize na příležitosti rozvoje liší v závislosti na jednotlivých územích, liší se i načasování oživení a škála možných politických reakcí v různých regionech. Krize však posky-

tuje příležitost k přechodu k udržitelnějším hospodářským strukturám účinně využívající zdroje, pokud budou přijata vhodná opatření.

- 16) Globalizace může způsobit závažné důsledky pro území na unijní, regionální, celostátní a místní úrovni. Metropolitní a další městské oblasti, mezinárodní a globální dopravní uzly jsou místy pro rozvoj celého evropského území, pokud další regiony těží z jejich dynamiky a jsou propojeny prostřednictvím sítí. Místní přednosti a územní charakteristiky mají stále větší význam pro regiony při zvládnutí vnějších otřesů a následné obnově.

Výzvy integrace EU a rostoucí vzájemná provázanost regionů

- 17) Prohloubení a rozšíření integrace EU čelí takovým vnitřním faktorům, jako je rozdělení regionů na základě administrativních hranic a rozdílů ve fiskální kázní a závazcích mezi členskými státy. Změny v jedné části Evropy mohou mít důsledky na jinou část kontinentu z důvodu narůstající vzájemné provázanosti regionů. Stále existuje problém rozdělení mezi centrem a okrajem, a to i v národním měřítku. Soudržnost na vnějších hranicích má zásadní význam, jelikož rozdíly a odlišnosti v právním, sociálním a politickém systému mají značné dopady zvláště v oblasti migrace a obchodu. Narůstající vzájemná provázanost regionů vyvolává poptávku po lepším propojení na celosvětové, evropské a národní úrovni. Překážky pro integraci na místní a regionální úrovni mohou rovněž způsobit nedostatečné využívání lidských, kulturních, hospodářských a ekologických zdrojů příhraničních regionů a prohloubit jejich okrajovou pozici a sociální vyloučení.

Demografické a sociální výzvy lišící se podle územních celků a vyloučení zranitelných skupin

- 18) Evropa čelí rostoucím demografickým výzvám, které jsou v každém územním celku odlišné. Stárnutí a vylidňování přinesou změny v mnoha regionech, včetně venkovských a okrajových regionů, a způsobí závažné dopady na sociální a územní soudržnost, poskytování veřejných služeb, trh práce a bydlení. V dalších regionech počet obyvatel vzrůstá a tyto regiony čelí jiným tlakům. Rozsáhlá migrace v rámci Evropy po rozšíření EU a přistěhovalectví především z méně rozvinutých zemí mimo EU představují specifické výzvy a příležitosti zvláště v městských oblastech.
- 19) Vyloučení ze socioekonomického řetězce má nepochybně silný územní charakter. Riziko vyloučení je vyšší v oblastech s nižší přístupností, horšími ekonomickými výsledky, nedostatkem sociálních příležitostí či s dalšími zvláštními územními poměry. Zranitelné skupiny a etnické menšiny se často soustřeďují v určitých městských a venkovských oblastech, což způsobuje, že se neintegrují. Pokud jsou tyto oblasti součástí větších správních celků, může problém zůstat skryt v oficiálních statistikách.

Změna klimatu a environmentální rizika – geograficky odlišné dopady

- 20) Dopady změny klimatu se v celé Evropě značně liší v závislosti na geografických oblastech, které mají různé důsledky a různou míru zranitelnosti. Rostoucí riziko stoupající hladiny moře, sucho, rozšiřování pouští, záplavy a další přírodní nebezpečí vyžadují odlišné reakce v závislosti na daném územním celku. Regiony mají různé možnosti, jak začlenit přizpůsobení a zmírnění do svých strategií, snížit emise skleníkových plynů a přizpůsobit své socioekonomické systémy nízkouhlíkovému hospodářství. Změna klimatu může rovněž vést ke vzniku nových možností, např. v oblasti zemědělství, zelené ekonomiky a výroby energie z obnovitelných zdrojů. Výzvy změny klimatu zaměřují pozornost na územní koordinaci politik, zvláště politik v oblasti klimatu, energetiky, vodohospodářství, zemědělství, bydlení, cestovního ruchu a dopravy.

- 21) Environmentální kvalita vzduchu, půdy a vody se v celé Evropě liší a znečištění ovzduší a hluk mohou způsobit závažné zdravotní problémy. V některých případech koreluje se sociální nerovností. Rozdíly v přístupu k čistému ovzduší, vodě a půdě se objevují nejen mezi jednotlivými zeměmi a regiony, ale také mezi městskými a venkovskými oblastmi a rovněž v rámci měst.

Energetické výzvy zaujímají přední místo a ohrožují konkurenceschopnost regionů

- 22) Některé evropské regiony čelí výzvám v oblasti zabezpečení dodávek energie, jelikož v široké míře závisejí na dovozu fosilních paliv nebo jsou specializovány v činnostech s velkou spotřebou energie. Velký objem dovozu ze třetích zemí, které jsou zranitelné vůči hospodářské či politické nestabilitě, prohlubuje problémy zabezpečení dodávek. Vzhledem k rostoucím cenám energie a emisím je třeba usilovat o energeticky udržitelná řešení, jimiž jsou např. využívání potenciálních obnovitelných zdrojů energie a přechod k zelenějším, nízkouhlíkovým hospodářským činnostem. Nedostatečná energetická infrastruktura a závislost vytvořená stávajícími sítěmi vyžadují rozrůznění energetické produkce a dodávek a rozvoj energetického trhu a integraci. Některá území, jako jsou ostrovy a vzdálené a řídké obydlené oblasti, mohou být více vystavena riziku nedostatku energie a rostoucím cenám, přičemž rozrůstání měst přispívá k vysoké a neudržitelné spotřebě energie.

Ztráta biologické rozmanitosti, ohrožené přírodní, krajinné a kulturní dědictví

- 23) Přírodní a kulturní dědictví jsou součástí kapitálu a identity územních celků. Ekologické hodnoty, kvalita životního prostředí a kulturní vlastnictví mají zásadní význam pro blaho občanů a hospodářské možnosti a poskytují jedinečné příležitosti pro rozvoj. Neúměrné využívání těchto zdrojů za účelem uspokojení rostoucí poptávky mohou spolu s průmyslovými riziky způsobit závažné škody a ohrozit územní rozvoj. Urbanizace, zintenzivnění zemědělství a rybolovu, doprava a další druhy rozvíjení infrastruktur mohou vést k závažným environmentálním problémům, zvláště když nejsou územně koordinovány. Rostoucí a nekoordinované využívání mořského prostoru a mořských zdrojů může mít následky pro udržitelný územní rozvoj. Změny ve využívání pevniny a moře, urbanizace a masový cestovní ruch ohrožují kulturní přednosti a krajinu a mohou vést k fragmentaci přírodních stanovišť a ekologických koridorů. V historickém a kulturním prostředí i v oblastech pro novou výstavbu může zohlednění charakteru daného místa zlepšit koherenci a kvalitu budovaného prostředí.

III.

Územní priority rozvoje Evropské unie

- 24) Věříme, že výzvy územního rozvoje vyžadují společnou pozornost a tam, kde je to vhodné, společné úsilí o jejich řešení a využívání územního potenciálu. Z toho důvodu stanovujeme šest územních priorit EU, které mohou přispět k úspěšné implementaci strategie Evropa 2020.

1. Podpora polycentrického a vyváženého územního rozvoje

- 25) Zdůrazňujeme, že polycentrický a vyvážený územní rozvoj EU je klíčovým prvkem dosažení územní soudržnosti. Pokud nejrozvinutější města a regiony Evropy spolupracují jako součást polycentrické struktury, vytvářejí přidanou hodnotu a působí jako centra přispívající k rozvoji svých širších regionů. Významnou roli v této souvislosti rovněž plní politiky městského rozvoje. Politika polycentrického územního rozvoje by měla podporovat územní konkurenceschopnost území EU též mimo centrální pětiúhelník. Vyzýváme města, aby inovačním způsobem vytvářela sítě, které jim mohou umožnit zlepšit výsledky v evropské a celosvětové hospodářské soutěži a nasměrovat ekonomickou prosperitu k udržitelnému rozvoji.

- 26) Naším cílem je zároveň polycentrický rozvoj na makroregionální, přeshraniční a také národní a regionální úrovni v případech, které jsou relevantní. Pokud je to možné, je důležité se vyhnout polarizaci mezi hlavními městy, metropolitními oblastmi a středně velkými městy ve vnitrostátním měřítku. Malá a středně velké města mohou plnit na regionální úrovni důležitou úlohu. Politické úsilí by mělo přispět ke snížení silné územní polarizace hospodářských výsledků, k vyvarování se velkých regionálních rozdílů na evropském území řešením překážek růstu v souladu se strategií Evropa 2020.

2. Podpora integrovaného rozvoje ve městech a venkovských a specifických oblastech

- 27) Prohlašujeme, že cíle a zájmy stanovené ministry zodpovědnými za městský rozvoj v Lipské chartě o udržitelných evropských městech a v prohlášení z Marseille a Toleda o rozvoji měst, by měly být zohledněny při vytváření územních politik na všech úrovních. Podporujeme veškeré úsilí, které napomáhá z měst učinit hnací sílu inteligentního a udržitelného rozvoje podporujícího začlenění a atraktivní místo pro život, práci, cestovní ruch a investice. Proto doporučujeme, aby byl v oblasti městského rozvoje a politik na obnovu uplatňován integrovaný a víceúrovňový přístup. Spolupráce a vytváření sítí měst by mohlo z dlouhodobého hlediska přispět v různé míře k inteligentnímu rozvoji městských regionů. Města by tam, kde je to vhodné, měla čerpat inspiraci za hranicemi svého administrativního celku a soustředit se na funkční regiony včetně svých příměstských sousedů.
- 28) Rozvoj široké škály rozmanitých venkovských oblastí by měl zohlednit jejich jedinečné charakteristiky. Ve venkovských, okrajových a řídko obydlených územích může být zapotřebí zlepšit jejich přístupnost, podpořit podnikání a vybudovat silné místní kapacity. Některé venkovské oblasti mají tendenci být zranitelné, a zároveň disponují bohatými kulturními a přírodními hodnotami. Podporujeme zachování a udržitelné využívání tohoto územního kapitálu, ekologických funkcí a služeb, které poskytuje. Zvláštní pozornost by zřejmě měla být věnována málo vyvinutým okrajovým venkovským oblastem a řídko obydleným oblastem, kde jsou znevýhodněné sociální skupiny často postiženy vyloučením. Územní celky, které čelí značnému vylidňování, by měly mít dlouhodobá řešení k zachování své hospodářské aktivity, a to prostřednictvím vytváření pracovních míst, atraktivních životních podmínek a veřejných služeb pro obyvatele a podniky. Ve venkovských oblastech, kde zemědělství a lesnictví stále představují důležité způsoby využívání půdy, je zásadní modernizace primárního sektoru prostřednictvím investic za účinného využívání zdrojů do nových a alternativních sektorů a zachování vysoce kvalitní orné půdy a ekologických funkcí.
- 29) Uznáváme různé vazby, které mohou existovat mezi městskými a venkovskými oblastmi v celé Evropě, od příměstských až po okrajové venkovské oblasti. Měla by být uznána vzájemná provázanost mezi městem a venkovem prostřednictvím integrované správy a plánování založeného na širokém partnerství. Vítejme místní strategie rozvíjené na místní úrovni uzpůsobené místním podmínkám. Ve venkovských oblastech hrají důležitou úlohu malá a středně velká města. Proto je důležité zlepšit přístupnost městských center přilehlých venkovských oblastí, aby byla zajištěna nezbytná dostupnost pracovních příležitostí a služeb obecného zájmu. Metropolitní oblasti by si rovněž měly být vědomy toho, že jsou zodpovědné za rozvoj svého širšího okolí.
- 30) Připomínáme, že specifické geografické charakteristiky mají velký vliv na rozvoj příležitostí v mnoha regionech a členských státech. To je rovněž uznáno ve Smlouvě o fungování Evropské unie (článek 174). Pobřežní oblasti, ostrovy včetně ostrovních států, horské oblasti, nížiny, říční údolí, jezerní pánve a další druhy území mají specifické (často přeshraniční) rysy nebo trpí závažnými a trvalými přírodními či demografickými znevýhodněními, jako je nízká hustota obyvatelstva, což ovlivňuje jejich potenciál rozvoje. Nejvzdálenější regiony (článek 349) mají speci-

fická a trvalá omezení, která jsou dána především vzdáleností od pevniny a specifickým mezinárodním kontextem. Tento specifický potenciál lze využít a problémy řešit integrovaným způsobem ve spolupráci subjektů z různých států či regionů.

3. Územní integrace v přeshraničních a nadnárodních funkčních regionech

- 31) Jsme toho názoru, že integrace územních celků prostřednictvím územní spolupráce může být důležitým faktorem při podpoře celosvětové konkurenceschopnosti. Tímto způsobem lze lépe využít potenciál, jako je hodnotné přírodní, krajinné a kulturní dědictví, sítě měst a trhy práce, které jsou odděleny hranicemi. V této souvislosti by měla být věnována pozornost oblastem podél vnějších hranic EU. Územní integrace a spolupráce mohou výrazně stimulovat rozvoj, snížení hospodářského, sociálního a ekologického roztržení, budování vzájemné důvěry a sociálního kapitálu. Přeshraniční a nadnárodní funkční regiony mohou vyžadovat vhodnou koordinaci politik mezi různými zeměmi.
- 32) Podporujeme nadnárodní a přeshraniční integraci regionů přesahující projekty spolupráce a soustředující se na rozvoj a výsledky, které mají skutečný přeshraniční či nadnárodní význam. Evropská územní spolupráce by měla být lépe začleněna do národních, regionálních a místních strategií rozvoje.

4. Zajištění globální konkurenceschopnosti regionů na základě silné místní ekonomiky

- 33) Připomínáme, že hospodářská konkurenceschopnost může být podpořena rozvojem globálně integrovaných hospodářských odvětví a silné místní ekonomiky. Klíčovou úlohu může sehrát využití sociálního kapitálu, územních výhod a rozvíjení strategií zaměřených na inovace a strategie inteligentní specializace v místním přístupu. Globální a místní úrovně se navzájem posilují a jsou propojeny, a proto by měly být rozvíjeny souběžně. Zásadní význam má posílení výzkumu, lidského kapitálu, inovační kapacity a přenosu nových nápadů na trh.
- 34) Navíc je při posilování místních reakcí a snížení zranitelnosti vůči vnějším silám důležitá integrace místních rysů, charakteristik a tradic do celosvětového hospodářství. Zlepšení místní ekonomiky prostřednictvím rozvíjení místních produktů a trhů, podnikatelského prostředí, poskytování místně orientované odborné přípravy, částečné soběstačnosti a budování provázaných a silných místních komunit může být efektivním nástrojem. Je důležité zachovat a zlepšit inovační kapacitu všech regionů. Diverzifikace místní ekonomiky může snížit zranitelnost.

5. Zlepšení územního propojení pro jednotlivce, komunity a podniky

- 35) Jsme přesvědčeni, že pro územní soudržnost je zásadní spravedlivý a dostupný přístup ke službám obecného zájmu, k informacím, znalostem a mobilitě. Poskytování služeb a odstraňování infrastrukturních překážek může zlepšit konkurenceschopnost a udržitelný a vyvážený územní rozvoj Evropské unie. Mimo jiné je důležité zajistit přístup k silniční, železniční, vodní a letecké dopravě a k dalším infrastrukturním zařízením, jako jsou širokopásmové a transevropské energetické sítě. Zasadíme se o decentralizovanou, účinnou a bezpečnou výrobu příznivou životnímu prostředí a využívání obnovitelné a nízkouhlíkové energie.
- 36) Podporujeme účinná intermodální dopravní řešení, zvláště v rámci městských regionů, pozemní a námořní dopravní propojení a účinné vazby mezi leteckou a železniční dopravou. Vzrůstající význam globálních spojů vyžaduje vyváženou mezikontinentální dopravu včetně širšího využití pozemních spojů s Asií. Základním prvkem integrované sítě by měl být další rozvoj transevropských

sítí (TEN-T) propojujících nejdůležitější evropská centra jako hlavní města, metropolitní regiony a uzly TEN, zlepšující též propojení mezi primárními a sekundárními systémy. Zvláště na regionální a místní úrovni je důležitý rozvoj silnic druhé třídy. Zasazujeme se o přístupnost městských center z okrajových oblastí, kde může z důvodu kombinace sociálních a hospodářských nevýhod docházet k vyloučení zranitelných skupin. Tam, kde je to vhodné, by se měly rozvíjet dopravní spoje přes územní překážky, jako spoje s ostrovy a zámořskými oblastmi.

6. Správa a propojení ekologických, krajinných a kulturních hodnot regionů

- 37) Zdůrazňujeme, že správně fungující ekologické systémy a ochrana a podpora kulturního a přírodního dědictví jsou důležitými podmínkami dlouhodobého udržitelného rozvoje. Jsme zodpovědní za jejich fungování, ochranu a podporu. Zvláštní význam má společné řízení rizik, které zohledňuje různá geografická specifika. Podporujeme integraci ekologických systémů a oblastí chráněných z důvodu jejich přírodních hodnot do ekologických infrastrukturních sítí na všech úrovních.
- 38) Vysoká hodnota evropské městské a venkovské krajiny by měla být z kvalitativního hlediska chráněna a rozvíjena. Oblasti bohaté na přírodní a kulturní krajiny mohou vyžadovat zvláštní pozornost, aby byly co nejlépe využity jejich přednosti. Ochranu může doplnit vytváření pracovních míst příznivých pro životní prostředí a posílení rekreačních funkcí. Klíčový význam má místní, regionální a nadregionální správa kulturního a přírodního dědictví. Podporujeme ochranu, renovaci a využívání dědictví v rámci místního přístupu. Význam má také zlepšování regionální a místní identity prostřednictvím posílení povědomí a odpovědnosti místních a regionálních komunit vůči jejich životnímu prostředí, krajině, kultuře a dalším jedinečným hodnotám.

IV.

Provádění územní soudržnosti EU v praxi Mechanismy správy a provádění

- 39) Jsme toho názoru, že Lisabonská smlouva má důležité dopady na budoucnost politiky územního rozvoje v Evropě. Členské státy a instituce EU mají sdílené pravomoci v přispívání k územní soudržnosti, a proto mají společnou úlohu při implementaci Územní agendy 2020.
- 40) Jsme si vědomi toho, že posílení územní soudržnosti vyžaduje účinnou koordinaci různých politik, subjektů a mechanismů plánování, a také vytváření a sdílení územních znalostí. Nástroje a pravomoci provádění jsou v rukou institucí EU, členských států, regionálních a místních orgánů a soukromých subjektů. Za účelem správy různých funkčních územních celků a zajištění vyváženého a koordinovaného přispění místních, regionálních, celostátních a evropských subjektů v souladu se zásadou subsidiarity, jsou třeba struktury víceúrovňové správy. Pro zajištění provázanosti a synergie je potřeba vertikální a horizontální koordinace mezi orgány na různých úrovních s rozhodujícími pravomocemi a odvětvovými politikami.

Územní koordinace politik

- 41) Jsme přesvědčeni, že uznání územního rozměru a koordinace evropských a národních odvětvových politik je důležitou zásadou podpory územní soudržnosti. Většina politik na každé územní úrovni může být značně zefektivněna a může dosáhnout synergií s jinými politikami, pokud zohlední územní rozměr a územní dopady.

- 42) Zohlednění územních dopadů při vytváření politik může napomoci omezení vzniku překážek a neúmyslných vedlejších dopadů na další oblasti politik a na územní celky. Politiky by měly zohledňovat územní rozdíly, opatření by měla být přizpůsobena specifickému typu území a při plánování by se měly využívat územní přístupy. To zlepší využívání územního kapitálu.
- 43) Účinnou souhru odvětvových politik může podpořit jejich koordinace na jednotlivých územních úrovních. Územní koordinace by měla být podpořena nástroji, jako je posouzení územních dopadů, koordinování plánovacích mechanismů a územně orientované monitorování. Zdůrazňujeme, že politiky EU mohou v různé míře a různým způsobem přispět k provádění územních priorit EU, jak ukázaly příklady v aktualizovaném dokumentu Územní situace a perspektivy EU.

Mechanismy provádění územní soudržnosti

- 44) Vyzýváme ke strategičtějšimu přístupu k podpoře územní soudržnosti. Vytváření a provádění integrovaného místního a regionálního rozvoje je důležitou problematikou. Územní rozměr by mohl být lépe zohledněn a různé výchozí pozice a národní, regionální a místní specifika by měly být zohledněny při provádění a monitorování strategie Evropa 2020.
- 45) Věříme, že politika soudržnosti a také politika rozvoje venkova jsou díky své integrující charakteristice a určité průřezové povaze klíčovými nástroji na podporu vyváženého územního rozvoje Evropské unie.
- 46) Podporujeme prohloubení územního rozměru politiky soudržnosti tam, kde je to vhodné: posílení mechanismů, které mohou zajistit územní koordinaci jejich opatření; zlepšení územního rozměru všech kroků strategického plánování, posuzování a monitorovacích činností; zajišťování prostoru pro integrované místní programy a projekty a začlenění různých finančních prostředků do regionálních strategií.
- 47) Podporujeme uzpůsobení strategií a programů, aby odpovídajícím způsobem odrážely specifika různých územních celků. Budoucí strategické politické dokumenty a programy by měly zahrnovat územní faktory zohledňující priority Územní agendy 2020. Podporujeme rozvíjení experimentálních přístupů k integrovanému místnímu rozvoji v různých územních podmínkách. Tam, kde je to vhodné, by místní a regionální subjekty měly být zapojeny do procesu plánování.

1. Posílení územní soudržnosti na úrovni EU

- 48) Žádáme instituce EU, aby při účasti na vytváření a provádění politik EU zohledňovaly zásady Územní agendy 2020 a sdílely je se zainteresovanými stranami a sítěmi.
- 49) Zdůrazňujeme, že by mělo dojít ke zlepšení monitorovacího a hodnotícího systému územního rozvoje a výsledků úsilí vyvíjených v rámci územní soudržnosti na úrovni EU, přičemž by se mělo zajistit, aby pro státy nevzrostla administrativní zátěž. Stávající metody a požadavky EU pro posuzování, monitorování a hodnocení, včetně těch, jež platí pro strukturální fondy a Fond soudržnosti a provádění strategie Evropa 2020, by měly zahrnovat příslušné územní faktory.
- 50) Měla by být nadále rozvíjena integrovaná posouzení dopadu pro všechny významné politiky a programy EU, a to na základě příspěvků zainteresovaných subjektů. Aby byl posílen územní rozměr posouzení dopadu prováděného Evropskou komisí před každou legislativní iniciativou, vyzýváme Evropskou komisi, aby v těchto posouzeních dopadu zohledňovala územní záležitosti, a žádáme Výbor regionů, aby poskytl příspěvky od místních a regionálních orgánů.

51) Zdůrazňujeme, že za účelem poskytování informací pro proces vytváření politik na úrovni EU je nutná výrazná metodologická podpora a komplexní základna znalostí o územních celcích. Hodnotné příspěvky může v tomto ohledu poskytnout řada orgánů. Navrhujeme, aby program ESPON zohledňoval priority a výzvy Územní agendy 2020 v rámci své výzkumné činnosti. Intenzivnější zaměření na územní soudržnost a přání přispět ke strategii Evropa 2020 budou vyžadovat další znalosti a metodologickou podporu poskytovanou zainteresovaným subjektům. Současný status, úloha a výsledky programu ESPON by měly být přizpůsobeny budoucímu období ve shodě s Evropskou komisí, aby lépe sloužil přípravě evropských politik souvisejících s územním rozvojem a soudržností.

2. Přispění k územní soudržnosti na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální úrovni

52) Uznáváme, že aktivity v rámci přeshraniční, nadnárodní a meziregionální úrovni musí plnit zásadní úlohu v provádění územních priorit Územní agendy 2020. Evropská územní spolupráce prokázala značnou mobilizaci potenciálu zapojených měst a regionů. Stále však existuje prostor pro zlepšení, zvláště pro to, aby se zajistilo, že činnosti přispějí ke skutečné územní integraci prostřednictvím podpory udržitelného rozšíření trhů pro pracovníky, spotřebitele a malé a střední podniky a účinnějšího přístupu k soukromým a veřejným službám. V této souvislosti klademe důraz na význam pružného územního plánování, které by umožnilo, aby spolupráce s různým územním rozsahem byla dostatečně flexibilní a mohla se zabývat regionálními specifiky.

53) Doporučujeme, aby iniciativy územní spolupráce byly orientovány na dlouhodobé cíle územní soudržnosti stavějící na zkušenosti s částí B iniciativy Společenství INTERREG a současnými nadnárodními programy. Přínosné mohou v tomto ohledu být rovněž integrované makroregionální strategie, které se nyní nově zavádějí v oblasti Baltského moře a Podunají. Proto doporučujeme, aby byl tento přístup dále podporován na základě hodnocení výsledků dosažených evropskými makroregionálními strategiemi, které se nyní provádějí.

54) Zdůrazňujeme specifickou přidanou hodnotu evropských nástrojů stimulujících výměnu osvědčených postupů, inovační projekty a předávání znalostí mezi zúčastněnými organizacemi, jako je vytváření sítí a meziregionálních programů (INTERREG IVC, INTERACT, URBACT), a podporujeme je.

55) Pro územní soudržnost v Evropě jsou zásadní činnosti související s mořem. Hospodářské aktivity jako výroba energie a doprava se v evropském mořském prostředí rychle rozrůstají. Je třeba vyřešit konflikty mezi uživateli a vyvážit různé zájmy prostřednictvím spolupráce v oblasti územního plánování námořních prostor. Rámcová směrnice o strategii pro mořské prostředí a evropská integrovaná námořní politika vyžadují koordinovanou činnost členských států v oblasti územního plánování námořních prostor.

Toto plánování by mělo být začleněno do stávajících systémů plánování s cílem umožnit vyvážený a udržitelný rozvoj provázaného suchozemského a mořského prostředí.

56) Tam, kde je to vhodné, by se na základě nedávných zkušeností mělo plně využít nových příležitostí poskytovaných právním nástrojem Evropského seskupení pro územní spolupráci (ESÚS). Měla by být rovněž prozkoumána dobrovolná koordinace plánovacích činností podél hranic v rámci ESÚS, pokud by to představovalo přidanou hodnotu.

57) Vítáme všechny iniciativy veřejných orgánů na různých úrovních, které přispívají k rozvíjení dlouhodobých přeshraničních územních strategií, a žádáme Evropskou komisi, aby v případě potřeby poskytla svou podporu.

3. Posílení přispění členských států k územní soudržnosti

- 58) Připomínáme, že v kontextu jednotlivých států je hlavním úkolem vnitrostátních, regionálních a místních orgánů stanovit individuálně uzpůsobené koncepce, cíle a nástroje na podporu územního rozvoje založeného na zásadě subsidiarity a na místním přístupu v souladu s přístupem a činností na úrovni EU. Orgány členských států musí stanovit své vlastní strategie a příslušná opatření, která hodlají uplatnit, což bude záviset na jejich vlastních geografických specifikách, politické kultuře a právním a správním systému.
- 59) Vyzýváme členské státy, aby začlenily zásady územní soudržnosti do svých vlastních vnitrostátních odvětvových politik, politik integrovaného rozvoje a mechanismů územního plánování. Orgány odpovědné za politiku územního rozvoje na národní, regionální a místní úrovni by měly přispívat prostřednictvím svých vlastních akčních plánů k vhodnému posílení územní soudržnosti.
- 60) Zohlednění územních dopadů a územní koordinace politik má velký význam na národní a regionální úrovni. Tato koordinace by měla být podpořena územně orientovaným hodnocením a metodami monitorování a měla by dále posilovat přispění územní analýzy k posouzením dopadu. Tyto územní aspekty by mohly být začleněny do pravidelných národních a evropských zpráv a hodnocení souvisejících s politikou soudržnosti a strategií Evropa 2020, přičemž by se předešlo zbytečné byrokracii.
- 61) Vyzýváme regiony a města, aby vyvíjely a přijímaly vhodné integrované strategie a územní plány s cílem zvýšit účinnost všech opatření v daném územním celku. Kromě mechanismů koordinace a plánování jsou v tomto ohledu důležité zvyšování povědomí a poskytování územních informací a metodologické podpory. Vítráme vypracování evropského referenčního rámce pro udržitelná města jako otevřeného a pružného nástroje, který pomáhá městům dosáhnout udržitelnějšího rozvoje podporujícího začlenění.
- 62) Vyzýváme členské státy, aby poskytovaly více údajů o regionech a městech důležitých pro územní rozvoj a soudržnost, které mohou být předány Evropské komisi a zařazeny do evropských databází s metodologicky spolehlivými a srovnatelnými informacemi. Vyzýváme Evropskou komisi, aby posílila vypracování evropských údajů o regionech a městech, které jsou důležité pro územní rozvoj a soudržnost. To by zlepšilo činnost národních a evropských institucí.

Pokyny pro budoucí činnost

- 63) Jsme toho názoru, že níže uvedené činnosti jsou důležité, a žádáme, aby byly v blízké budoucnosti realizovány s cílem začlenit územní priority Územní agendy 2020 do politických diskusí a přijímání rozhodnutí na úrovni EU a členských států.
- 64) Žádáme příští předsednictví a instituce EU, aby podpořily provádění Územní agendy 2020 pomocí odpovídajících nástrojů a činností. Za tímto účelem by měla být pořádána pravidelná setkání se zástupci těchto institucí.
- 65) Žádáme budoucí předsednictví EU, aby pokračovala v koordinaci sítě národních kontaktních míst k územní soudržnosti, jež hraje důležitou úlohu v posílení spolupráce mezi členskými státy v oblasti územní soudržnosti. Měla by rovněž zintenzivnit spolupráci s evropskými institucemi a s dalšími zainteresovanými stranami včetně mezivládních organizací.

- 66) Jsme přesvědčeni, že pro účinné provádění Územní agendy 2020 potřebujeme rámec pro konkrétní činnost a očekávané hmatatelné výsledky. Žádáme budoucí předsednictví, aby v úzké spolupráci s Evropskou komisí stanovila metody a činnosti nezbytné pro realizaci Územní agendy 2020 a vycházela přitom z posouzení uskutečněného švédským předsednictvím.
- 67) Zavazujeme se k tomu, že budeme šířit a prosazovat Územní agendu 2020 v našich státech u příslušných zainteresovaných stran. Žádáme polské předsednictví a Evropskou komisi, aby podporovaly šíření tohoto dokumentu na evropské úrovni. Budoucí předsednictví by měla připravit a koordinovat komunikační strategii pro úspěšné provádění této agendy.
- 68) Podporujeme sdílení osvědčených postupů a vyvíjení společných metodologií na podporu územní soudržnosti. Víťáme výroční konference věnované Územní agendě, které zahájilo belgické předsednictví, a žádáme budoucí předsednictví, aby tyto konference pořádala pravidelně.
- 69) Žádáme Evropskou komisi, aby předložila přehled dostupných a chybějících územních ukazatelů a formulovala doporučení ke zlepšení, zvláště v souvislosti s problematikou územní soudržnosti.
- 70) Souhlasíme se zlepšením monitorování územních tendencí a žádáme Evropskou komisi a program ESPON, členské státy a další instituce jako Evropskou agenturu pro životní prostředí zabývající se environmentálními aspekty, aby přispěly k tomuto cíli.
- 71) Žádáme lotyšské (2015) a lucemburské (2015) předsednictví, aby provedla hodnocení a posoudila, zda by měla být Územní agenda přezkoumána vzhledem k tomu, jak funguje v praxi. Žádáme nizozemské (2016) a slovenské (2016) předsednictví, aby podle potřeby provedla přezkum.

Název: **Územní agenda Evropské unie 2020**
K inteligentní a udržitelné Evropě rozmanitých regionů podporující začlenění
Schváleno na neformálním setkání ministrů odpovědných za územní plánování
a územní rozvoj 19. května 2011 v Gödöllő, Maďarsko

Překlad: Výbor regionů EU

Vydání: První

Místo vydání: Brno

Vydává: Ústav územního rozvoje

Rok vydání: 2011

Počet stran: 16

Tisk: MAREFY

Náklad: 2 000 ks

ISBN 978-80-87318-19-5

